

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ PROJECT ΠΕΡ/ΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ ΣΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ. ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: ΦΥΤΑ, ΒΟΤΑΝΑ, ΚΑΡΠΟΙ ΚΑΙ Η ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

ΒΛΑΧΟΥ Ε.¹, και ΖΟΥΡΕΛΙΔΗΣ Σ.¹

¹ 9^ο Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο Γαλατσίου
e-mail: zourelidis@altecnet.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η θεωρητική κατάρτιση για το περιβάλλον και η απόκτηση περιβαλλοντικής συνείδησης των μαθητών μπορεί να αποτελέσει μέρος της μαθησιακής διαδικασίας και του πεδίου εργασίας στο κάθε ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ με τη χρήση κατάλληλων παιδαγωγικών μεθόδων για μια διεπιστημονική διαθεματική προσέγγιση του θέματος. Ειδικότερα με την υλοποίηση περιβαλλοντικών προγραμμάτων οι μαθητές εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους για το φυσικό περιβάλλον και διαμορφώνουν φιλικές προς αυτό στάσεις και συμπεριφορές. Στο πλαίσιο του προγράμματος project για την ανάπτυξη περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο Ολοήμερο Σχολείο αναπτύχθηκαν διάφορες δράσεις και δραστηριότητες των μαθητών μέσα στο Σχολείο αλλά και σε ένα ευρύτερο πεδίο εργασίας, το οποίο ήταν το Άλσος Βεΐκου, το ΚΠΕ Αργυρούπολης, το Δάσος Υμηττού, η Λαϊκή Αγορά και διάφορα εργαστήρια τεχνιτών. Ο κύριος σκοπός του προγράμματος ήταν η καλύτερη γνωριμία τους με τα φυτά, τα βότανα και τους καρπούς καθώς και με την επαφή τους με τη φυσιολατρία που εμπεριέχεται στη δημοτική μουσική μας παράδοση διαμορφώνει μια θετική περιβαλλοντική συνείδηση και τους ευαισθητοποιεί για την προστασία του περιβάλλοντος. Από τα συμπεράσματα του προγράμματος προκύπτει η αποτελεσματικότητα της ακολουθούμενης μεθοδολογίας και η επίτευξη των στόχων της εκπαιδευτικής-παιδαγωγικής διαδικασίας που ακολουθήθηκε.

VLACHOU E., and ZOURELIDIS S.

e-mail: zourelidis@altecnet.gr

ABSTRACT

It is possible to ensure that students of the «all-day school» can gain knowledge of the environment and become more environmentally aware using suitable pedagogical methods and an approach, to the thematic approach subject. In particular by taking part in environmental programmers the students enrich their knowledge of the natural environment and they develop a friendly attitude and behaviour towards it. In connection with the programme 'Project' for the development of environmental education in the «all-day school» many activities were organized not only in the school but also outside in places such as Alsos Veikou,(KTIE) the Argypoulos Centre for environmental Protection, Ymitou Forest, the local fruit and vegetable market and various 'artisans' workshops. The main aim of the programme was to familiarise students with plants, herbs and fruits and bring them into contact with the love of nature that is expressed in our traditional music, to help them become more environmentally aware and sensitive to the need to protect environment. The results of the programme showed that the methodology that was used was succesful and the educational and pedagogical targets were achieved.

Λέξεις κλειδιά: φυτά, βότανα, καρποί, φυσιολατρία, δημοτική μουσική παράδοση

1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

Η επιλογή του θέματος έγινε με κριτήρια τόσο περιβαλλοντικά όσο και εκπαιδευτικά. Τα περιβαλλοντικά κριτήρια έχουν επιλεγεί επειδή το θέμα αναφέρεται στα φυτά της ελληνικής χλωρίδας και ειδικά στα φυτά, τα βότανα και τους καρπούς του τοπικού περιβάλλοντος.

Τα εκπαιδευτικά κριτήρια έχουν επιλεγεί επειδή το θέμα συσχετίζει τα φυτά με τη μουσική παράδοση και ιδιαίτερα με τα δημοτικά μας τραγούδια. Πιο συγκεκριμένα τα κριτήρια επιλογής ήταν :

- Η σχέση του θέματος με πολλές ενότητες του αναλυτικού προγράμματος και πιο πολύ με το μάθημα " Μελέτη του Περιβάλλοντος".
- Η εκδήλωση σχετικής επιθυμίας των μαθητών.
- Η δυνατότητα που είχαν οι μαθητές να δράσουν στο τοπικό φυσικό περιβάλλον και να το γνωρίσουν καλύτερα.
- Η πυρκαγιά που έγινε σε παρακείμενο δασύλλιο αποτέλεσε αφορμή για συζήτηση σχετικά με την άμεση σχέση των φυτών των βοτάνων και των καρπών με την ύπαρξη της ζωής.
- Η καθημερινή επαφή των μαθητών με το αντικείμενο του θέματος
- Η δυνατότητα σύνδεσης του Σχολείου με την τοπική κοινωνία, με Φορείς και πρόσωπα που έχουν σχέση με το θέμα.
- Η δυνατότητα που είχαν οι μαθητές να συλλέξουν και να γνωρίσουν τα παραδοσιακά τραγούδια, που έχουν σχέση με τα φυτά και τα βότανα, και να τα τραγουδήσουν και να χορέψουν

2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Οι τεθέντες άμεσοι εκπαιδευτικοί στόχοι ήταν: Γνωστικοί, Κοινωνικοί, Ψυχοκινητικοί, Συναισθηματικοί και Παιδαγωγικοί.

Ο εμπλουτισμός των θεματικών ενοτήτων τόσο στο πλαίσιο του ωρολόγιου προγράμματος όσο (κυρίως) και στο πλαίσιο του ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ για την εκπόνηση/πραγματοποίηση περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων

1. Να γνωρίσουν τα φυτά, τα βότανα και τους καρπούς της ελληνικής γης, τη χρήση και τις θεραπευτικές τους ιδιότητες και ιδιαίτερα να εντοπίσουν το κοντινό τους φυσικό περιβάλλον, να εθιστούν στην παρατήρηση και την έρευνα του Φυτικού του κόσμου.
2. Να συσχετίσουν τα φυτά, τα βότανα, τους καρπούς με τη λαϊκή και ξένη μουσική παράδοση και ιδιαίτερα με τα δημοτικά μας τραγούδια, με τη μυθολογία, την ιστορία, τη ζωγραφική, τη γλώσσα, τα θρησκευτικά, το χορό και τη γυμναστική.
3. Να αποκτήσουν γνώσεις για τη βιοποικιλότητα της Ελλάδας.
4. Να γνωρίσουν την προσφορά των φυτών στις τοπικές κοινωνίες, στην Ελλάδα και το εξωτερικό (τοπικά, εθνικά, παγκόσμια) ως προς την εκμετάλλευση της ενέργειας, τη διατροφή, την οικονομία, την υγεία και τον πολιτισμό (οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά, περιβαλλοντικά)
5. Να συνειδητοποιήσουν την αλληλεξάρτηση των φυτών με τη ζωή.
6. Να προσδιορίσουν το υπάρχον νομικό πλέγμα που αφορά την προστασία των εθνικών δρυμών.
7. Να εντοπίσουν τα προβλήματα που δημιουργούν οι ανθρώπινες επεμβάσεις στα δασικά οικοσυστήματα (βοσκή, κυνήγι, υλοτομία, τουριστικές εγκαταστάσεις, πυρκαγιές, οικοπεδοποίηση) και να διαμορφωθούν προτάσεις αντιμετώπισής τους.
8. Να εξοικειωθούν με την διεξαγωγή πειραμάτων
9. Να παίζουν, να χορέψουν και να εκφραστούν καλλιτεχνικά.
10. Να αποκτήσουν γνώσεις, στάσεις, κίνητρα και αίσθημα προσωπικής δέσμευσης για ατομική και συλλογική εργασία για την υλοποίηση σωστών τρόποι χρήσης και διαχείρισης των φυτών.
11. Οι μαθητές να συμβάλλουν στο άνοιγμα του Σχολείου προς την τοπική κοινωνία
12. Να εφαρμόσουν συλλογικές δράσεις για ευαισθητοποίηση του πολίτη

13. Να συλλέξουν το κατάλληλο υλικό, να το αξιολογήσουν, να το επεξεργαστούν αναπτύσσοντας επιστημονική νοοτροπία και ερευνητική ικανότητα.
14. Να διαμορφώσουν συναισθήματα και συμπεριφορές φιλικές προς το περιβάλλον και να υιοθετήσουν ένα θετικό προσωπικό κώδικα συμπεριφοράς ως προς το περιβάλλον.
15. Η εφαρμογή/αξιοποίηση/αξιολόγηση της εκπαιδευτικής μεθόδου και της συστημικής/διαθεματικής συσχέτισης για την εφαρμογή της στη σχεδίαση, οργάνωση και πραγματοποίηση εκπαιδευτικών περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων (μέθοδος project)
16. Να εργασθούν ομαδοσυνεργατικά, να αναπτύξουν την κριτική σκέψη και διάφορες δεξιότητες

Τελικός και απώτερος εκπαιδευτικός σκοπός ήταν η δημιουργία ενός νέου μαθητή/πολίτη/ανθρώπου, ο οποίος έχει ευαισθητοποιηθεί για τα περιβαλλοντικά ζητήματα/προβλήματα/θέματα του τόπου του, τα έχει προσεγγίσει και μέσα από ενδιαφέροντα και πρακτικές της ελληνικής λαϊκής δημοτικής παράδοσης, αλλά και έχει μάθει να δρά και να δραστηριοποιείται με μέθοδο και αποτέλεσμα.

3. ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Χρησιμοποιείται μια εκπαιδευτική μεθοδολογία για την πραγματοποίηση εκπαιδευτικών/περιβαλλοντικών δράσεων και δραστηριοτήτων (projects) και απευθύνεται σε μαθητές των Α, Γ' και Δ' τάξεων του Δημοτικού Σχολείου. Εφαρμόστηκε δε μέσα στο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ στις αντίστοιχες τάξεις.

Η υλοποίηση του προγράμματος έγινε με τη σχεδίαση, οργάνωση, πραγματοποίηση, αξιολόγηση και δημοσιοποίηση περιβαλλοντικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων (projects, Karl Frey) /δράσεων στις αίθουσες διδασκαλίας, στην αυλή του Σχολείου και στα πεδία (άλση, δασύλλια, λαϊκή αγορά, εργαστήρια τεχνιτών, πρατήρια, κέντρα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης). Αξιοποιήθηκαν επίσης μέθοδοι με τις οποίες οι μαθητές εργάστηκαν συμμετοχικά, συλλογικά, ερευνητικά, βιωματικά, αναζήτησαν, ανακάλυψαν, συνέλλεξαν, επεξεργάστηκαν και παρουσίασαν ιδέες, στοιχεία, απόψεις. Τέτοιες μέθοδοι στρατηγικές τεχνικές είναι:

Για τη σχεδίαση, οργάνωση και πραγματοποίηση αυτών των δραστηριοτήτων /δράσεων ακολουθήθηκε η ερευνητική/επιστημονική/εκπαιδευτική μεθοδολογία.

Συγκεκριμένα ακολουθήθηκαν τα βήματα:

1. Έναυσμα ενδιαφέροντος. Αναζητήθηκαν εναύσματα τα οποία προκαλούν το ενδιαφέρον των μαθητών για σχετικές παρατηρήσεις και πληροφορίες όπως ήταν ένας περίπατος στο δάσος ή μια πυρκαγιά σε παρακείμενο δάσος.
2. Προβληματισμός και παρότρυνση των μαθητών για διατύπωση των υποθέσεων και των προαντιλήψεων ώστε κατά τον πειραματισμό να ενισχυθούν εποικοδομητικά οι ακριβείς προαντιλήψεις και να αρθούν οι εσφαλμένες στηριζόμενοι έτσι σε προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες των μαθητών (δομητισμός) αναπτύσσοντας έτσι το θέμα μας περισσότερο και προσφέροντας τόσο έες γνώσεις όσο και ευαισθητοποίηση στα θέματα που έχουν σχέση με την χρήση και διαχείριση των φυτών.
3. Πειραματισμός (Ερευνώ-Ενεργώ-Πειραματίζομαι). Ο δάσκαλος τους παρότρυνε να εργασθούν ομαδοσυνεργατικά, έγινε καταμερισμός εργασίας στην κάθε ομάδα για την:
 - αναζήτηση της πληροφορίας
 - επικοινωνία με ειδικούς επιστήμονες κ.ά. (βοτανολόγους, γεωπόνους, κηπουρούς)
 - εκτέλεση πειραμάτων
 - λήψη μετρήσεων
 - επεξεργασία/αξιολόγηση των δεδομένων και την τελική επιλογή και σύνθεσή τους.Επιπλέον έγιναν εργασίες πεδίου (σχολικός κήπος, Άλσος Βείκου, Πρατήριο ξυλοκάρβουνου), όπου τελικά ο δάσκαλος ενεργοποίησε τους μαθητές στην εκτέλεση πειραμάτων και στην καταγραφή παρατηρήσεων, προκαλώντας συζήτηση για την

διεύρυνση των παρατηρήσεων και την εξαγωγή των συμπερασμάτων εξασφαλίζοντας έτσι την εμπέδωση και οδηγώντας τους σταδιακά στη γενίκευση, στη μεταφορά και εφαρμογή της γνώσης στην καθημερινή ζωή.

4. Διατύπωση συμπερασμάτων (Καταγραφή, Αξιολόγηση).

Επισημαίνεται ότι η μέθοδος αυτή εφαρμόζεται και στα βιβλία της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου (ΦΥΣΙΚΑ-ΕΡΕΥΝΩ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΩ).

Επίσης οι μαθητές έκαναν χρήση καλλιτεχνικών μέσων, δραματοποίηση και παίξιμο ρόλων (Αλκηστις).

Για την εξασφάλιση της πληρέστερης δυνατής διαθεματικότητας και ολιστικότητας σε κάθε δραστηριότητα/ δράση στο βήμα "υποθέσεις" της μεθοδολογίας σχεδιάστηκε ένα σχετικό Διάγραμμα 1 στο οποίο έγινε εξακρίνωση του θέματος στα παρακάτω μαθήματα: Γλώσσα, Μαθηματικά, Θρησκευτικά, Λογοτεχνία, Θέατρο, Χορός, Γυμναστική, Μουσική και Φυσική.

Διάγραμμα 1.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Για την υλοποίηση των στόχων του προγράμματος σχεδιάστηκαν, οργανώθηκαν, πραγματοποιήθηκαν, αξιολογήθηκαν οι εξής περιβαλλοντικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες:

- Αναζήτηση στοιχείων για την χλωρίδα του Άλσους Βείκου μέσα από αεροφωτογραφίες του χθές και του σήμερα και καταγραφή της.
- Πραγματοποίηση επίσκεψης σε πρατήριο ξυλοκάρβουνου και παρακολούθηση δημιουργίας πραγματικού καμινιού και αναδημιουργία αυτού στο χώρο του Σχολείου προκειμένου να διαπιστώσουν οι μαθητές τις ωφέλειες των φυτών, το πόσο φιλικά είναι προς αυτόν και γενικά την προσφορά τους στον άνθρωπο.

- Επίσκεψη γεωπόνου στο Σχολείο, με τον οποίο έγινε συζήτηση και πειράματα που αφορούν το χώμα και τα φυτά καθώς και την ανάπτυξή τους για να γνωρίσουν οι μαθητές τα χημικά στοιχεία και την αξία τους.
- Επίσκεψη των μαθητών σε γειτονικό ξυλουργείο για να μάθουν τα προϊόντα των δένδρων (χρήση των ξύλων) και κατασκευή ειδικού ξύλινου βοτανολογίου. (Φωτογραφία 1)

Φωτογραφία 1.

- Θεωρητική διερεύνηση των εθνικών δρυμών και του δασικού οικοσυστήματος (Διάγραμμα 2) προκειμένου να αποκτήσουν οι μαθητές μια γενική γνώση των βιότοπων και του φυσικού περιβάλλοντος και να κατανοήσουν την αναγκαιότητα για την προστασία τους.

Διάγραμμα 2.

- Παρουσίαση του εθνικού δρυμού Πάρνηθας μέσα από διαφάνειες (slides) για να αναγνωρίσουν οι μαθητές τα διάφορα δένδρα και να τα συγκρίνουν με τα αντίστοιχα δένδρα του διδακτικού βιβλίου "Μελέτη Περιβάλλοντος".
- Μελέτη της αξίας της χρήσης και των θεραπευτικών ιδιοτήτων 24 συγκεκριμένων βοτάνων των οποίων το αρχικό γράμμα είναι αντίστοιχο σε έκαστο γράμμα της ελληνικής Αλφαβήτου (Αλφαβητάριο βοτάνων).

- Κατασκευή Χριστουγεννιάτικων δένδρων με ζυμάρι και στολισμός της αίθουσας διδασκαλίας
- Παρασκευή και Δοκιμή αφεινημάτων από βότανα που πρόσφεραν οι γονείς των μαθητών
- Παραγωγή γραπτού λόγου και ασκήσεις Μαθηματικών με ειδική αναφορά στα φυτά και τα βότανα.
- Ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων, παραμυθιών, μύθων, εθίμων και παραδόσεων, αινιγμάτων και παροιμιών και γραπτή αναπαραγωγή τους σε αναρτημένους πίνακες στον ειδικό χώρο του Σχολείου για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.
- Δημιουργία δικού τους παραμυθιού από τους ίδιους τους μαθητές που αναφέρεται στα φυτά και τα βότανα
- Σύνταξη του Δεκάλογου του καλού επισκέπτη του Άλσους και του Αλφαβητάριου του Δάσους καθώς και δημιουργία πινάκων με επικολλημένες φωτογραφίες αφίσες κ.ά. των περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων των μαθητών.
- Αλληλογραφία με μαθητές Σχολείου που ζουν μέσα σε δασώδη περιοχή της χώρας μας για την ανταλλαγή εμπειριών και δραστηριοτήτων (Δημοτικό Σχολείο Φτελιάς Αιτωλοακαρνανίας) και τον εμπλουτισμό του υπάρχοντος σχολικού περιβαλλοντικού υλικού με φωτογραφικό υλικό που αναφέρονταν σε παιδικά παιχνίδια στη φύση και τοπικά παραδοσιακά τραγούδια που έχουν σχέση με τα φυτά και τα δένδρα. Επίσης έγινε σχετική αλληλογραφία με διακεκριμένο βοτανολόγο και με το Ινστιτούτο Γεωπονικών Επιστημών (ΙΓΕ)
- Καταγραφή μηνυμάτων σχετικών με φυτά, βότανα και καρπούς
- Φιλοτέχνηση 280 σελιδοδεικτών με μηνύματα και παραστάσεις σχετικές με φυτά, βότανα και καρπούς και διανομή στους μαθητές του Σχολείου.
- Δημιουργία επιτραπέζιου πλαστικοποιημένου δίσκου (Soupla) ζωγραφισμένου με μηνύματα και παραστάσεις σχετικές με φρούτα, σαλάτες, ξηρούς καρπούς για την συνειδητοποίηση των υγιεινών διατροφικών συνηθειών.
- Καταγραφή 60 παραδοσιακών τραγουδιών αφιερωμένων σε φυτά και σε δένδρα μετά από διερεύνηση σε βιβλία, ψηφιακούς δίσκους, κασσέτες, μουσικά περιοδικά καθώς και από την προφορική παράδοση των προγόνων των μαθητών (παπούδων και γιαγιάδων). Για τα τραγούδια αυτά έγιναν ειδικά μαθήματα εκμάθησης χορών από τον δάσκαλο χορού του Σχολείου και στο τέλος της χρονιάς έγινε ειδική χορευτική παράσταση από τους ίδιους τους μαθητές, όπου παρουσίασαν και το παραδοσιακό δρώμενο (Φωτογραφία 2) 'Για ένα ζευγάρι ρόδα'.

Φωτογραφία 2.

- Πραγματοποίηση μουσικής εκδήλωσης με διακεκριμένους βιολονίστες για την γνωριμία των μαθητών με την σύγχρονη και την κλασική μουσική ακούγοντας τραγούδια μεγάλων δημιουργών (Vivaldi, Bethoven, Sopen κ.ά.) που έχουν σχέση με φυτά.
- Πραγματοποίηση μουσικής εκδήλωσης στο χώρο του Σχολείου στην οποία οι μαθητές ήρθαν σε ζωντανή επαφή με τη δημοτική μας παράδοση ακούγοντας και τραγουδώντας τραγούδια που αναφέρονται στα φυτά και τα βότανα. Στην εκδήλωση συμμετείχαν καταξιωμένοι επιστήμονες και καλλιτέχνες, μουσικοί και τραγουδιστές, οι οποίοι έδωσαν λαμπρότητα στην παρούσα ενότητα "Φυτά, Βότανα, Καρποί και η Φυσιολατρία στη δημοτική μας παράδοση" και άφησαν στην καρδιά των μαθητών ανεξίτηλα σημάδια χαράς, δημιουργίας και μουσικής παράδοσης. Ακόμη στην ίδια εκδήλωση με την συμμετοχή των μαθητών, έγινε παρουσίαση του διασκευασμένου και δραματοποιημένου, από τους ίδιους, τραγουδιού "Η Πέρδικα" καθώς και απαγγελία δημοτικών τραγουδιών.

5. ΔΡΑΣΕΙΣ - ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Κατά την διαδικασία ανάπτυξης του προγράμματος έγιναν οι εξής δράσεις:

- Επιτόπια επίσκεψη και έρευνα στο Άλσος Βεΐκου για την καταγραφή της χλωρίδας του αφού προηγήθηκε συζήτηση και σχετική ενημέρωση των μαθητών. Για την καλύτερη μελέτη των φυτών δημιουργήθηκαν τρεις ομάδες μαθητών με αντικείμενο τις Πόδες, τα Δένδρα και τους Θάμνους αντίστοιχα και τοποθετήθηκαν ονομαστικά καρτελάκια στο κάθε δέντρο. Επίσης έγινε αναζήτηση διάφορων δένδρων και φυτών στα οποία γίνεται μνεία στη θεματολογία ορισμένων δημοτικών τραγουδιών τα οποία και τραγουδήθηκαν επί τόπου από τους μαθητές (Γτιά,) Πικροδάφνη, Αμάραντος κ.λπ.).
- Συσχέτιση των δένδρων με τους καρπούς και τα διατροφικά οφέλη τους με φρουτοφαγία και σχετική συζήτηση που έγινε στο χώρο του Άλσους.
- Συνέντευξη από τον κηπουρό του Άλσους για να λυθούν οι απορίες των μαθητών που προέκυψαν από την εκεί επίσκεψη. (Φωτογραφία 3)

Φωτογραφία 3

- Απομαγνητοφώνηση της συνέντευξης και παρουσίαση των αποτελεσμάτων της εργασίας των μαθητών σε όλες τις ομάδες στην αίθουσα της τάξης του Σχολείου και δημιουργία πινάκων με φωτογραφίες από τις πιο πάνω δράσεις, την ονοματολογία φυτών και δένδρων, και τα αντίστοιχα δημοτικά τραγούδια προκειμένου να επιτευχθεί μια ολοκληρωμένη βιωματική μαθησιακή διαδικασία.
- Επίσκεψη στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Αργυρούπολης (ΚΠΕ) όπου, για την καλύτερη κατανόηση των φυτών, έγινε μελέτη πεδίου με επίσκεψη στο Δάσος Υμηττού για την άμεση γνωριμία με δείγματα καμένου δάσους και των ασθενειών των δένδρων, τα οποία και φωτογραφήθηκαν. Επίσης έγινε αναφορά στις γενικότερες απειλές και τους κινδύνους, που δημιουργούνται από τις ανθρώπινες επεμβάσεις στα δασικά οικοσυστήματα, καθώς και στα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος από τις πυρκαγιές,

την λαθροϋλοτομία, την λαθροθηρία, την ρίψη απορριμμάτων κ.λ.π. Ακόμη πραγματοποιήθηκαν ογκομετρικές και υψομετρικές μετρήσεις των δένδρων από τους μαθητές και έγινε εικονική συνέντευξη από ένα δένδρο. Ακολούθησαν παραδοσιακά παιχνίδια στη φύση και τραγουδήθηκαν σχετικά δημοτικά τραγούδια

- Εμφύτευση λουλουδιών από τους μαθητές στον κήπο του Σχολείου και στην τάξη τους και δημιουργία συλλογής 20 διαφορετικών φυτών καθώς και διδασκαλία για την σχετική φροντίδας τους.
- Επίσκεψη των μαθητών σε Λαϊκή Αγορά , όπου τους δόθηκε η ευκαιρία να συζητήσουν με τους παραγωγούς-πωλητές, να παρατηρήσουν, να ρωτήσουν, να αγοράσουν και να δημιουργήσουν φυσικούς χυμούς. Έτσι δημιουργήθηκε μια δραστηριότητα των μαθητών για την αγωγή υγείας, για τις βιταμίνες και τις αξίες των φρούτων και γενικά για την υγιεινή διατροφή.
- Μοίρασμα και διάδοση έντυπου υλικού του Υπουργείου Ανάπτυξης και Τροφίμων σχετικά με τα φυτά την φροντίδα τους και την ανάπτυξή τους. Μέσα από αυτήν τη δράση έμαθαν τον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσονται τα φυτά καθώς επίσης και πως να τα φροντίζουν, να τα καλλιεργούν και να προστατεύουν τον περιβάλλοντα χώρο στον οποίο ζουν.

6. ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η αξιολόγηση του προγράμματος και των αποτελεσμάτων ακολούθησε τρία βασικά μεθοδολογικά στάδια.

Πρώτα έγινε μια αρχική διερευνητική/διαγνωστική αξιολόγηση με την διερεύνηση των αναγκών και τον προσδιορισμό του επιπέδου των μαθητών γύρω από το θέμα που ασχολήθηκαν. Ειδικότερα οι αρχικές τους γνώσεις αξιολογήθηκαν από το δάσκαλο με παιχνίδι γνώσεων κατασκευάζοντας καρτέλες πάνω στις οποίες διατυπώθηκαν προτάσεις σχετικές με τα φυτά και τα βότανα και οι μαθητές συμφωνούσαν ή διαφωνούσαν με τα αναγραφόμενα.

Μετά το παιχνίδι των γνώσεων ακολούθησε μια διαμορφωτική αξιολόγηση με επαναπροσδιορισμό των στόχων και ανατροφοδότηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας μέσα από μια συστηματική σχετική γλωσσολογική διερεύνηση και κατάρτιση ενός ειδικού γλωσσάριου επειδή προέκυψε ότι οι μαθητές είχαν ελλείψεις γλωσσολογικές γνώσεις σχετικά με την ονοματολογία των φυτών και των βοτάνων.

Η τελική αξιολόγηση έγινε με τη συμπλήρωση ειδικού ερωτηματολογίου από τους μαθητές από το οποίο προέκυψε μια αλλαγή της στάσης και της συμπεριφοράς τους απέναντι στο δάσος και γενικότερα στα φυτά και στα βότανα καθώς και μια μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση σε περιβαλλοντικά θέματα. Επίσης έγινε αξιολόγηση με δημιουργία και συμπλήρωση λεκτικών παιχνιδιών (σταυρόλεξα, ακροστιχίδες κ.λ.π.). Ακόμη σημαντική ήταν και η ενδο-ατομική αξιολόγηση που έγινε από τους μαθητές σε μια τελική συζήτηση για την κατανόηση, από τους ίδιους, της επίτευξης ή όχι των στόχων του προγράμματος, όπου περιέγραψαν τις αλλαγές που διαπίστωσαν στις στάσεις και τις συμπεριφορές τους. Τέλος έγινε αξιολόγηση των ατομικών φακέλων των μαθητών από την οποία προέκυψε η πληρότητα των περιβαλλοντικών γνώσεων που απόκτησαν.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Γενικά τα συμπεράσματα που προέκυψαν από όλη την πρόοδο των εργασιών του προγράμματος ήταν αρκετά σημαντικά για τους μαθητές που συμμετείχαν επειδή αναπτύχθηκαν περιβαλλοντικοί προβληματισμοί και αποκτήθηκαν ιδιαίτερες γνώσεις για την χλωρίδα της Ελλάδας. Ειδικότερα οι μαθητές συμμετείχαν σε μια βιωματική διαδικασία μάθησης για τους εθνικούς δρυμούς, τα

βότανα, τα φυτά και τους καρπούς και απέκτησαν μια αξιόλογη περιβαλλοντική συνείδηση αφού ευαισθητοποιήθηκαν ιδιαίτερα σε ζητήματα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.

Επίσης οι μαθητές εκτός από την εξάσκηση του προφορικού τους λόγου βελτιώθηκαν και στην παραγωγή γραπτού λόγου και ήρθαν σε επαφή με την λαϊκή μας παράδοση και το δημοτικό μας τραγούδι. Ακόμη οι μαθητές συνειδητοποίησαν την αναγκαιότητα της υγιεινής διατροφής και την χρησιμότητα των προϊόντων του δάσους, το οποίο είναι φιλικό προς τον άνθρωπο. Για τον λόγο αυτό οι μαθητές αποδέχθηκαν τον σημαντικό ρόλο του Άλσους Βεΐκου στην καθημερινή τους ζωή από άποψη περιβαλλοντική και αισθητική. Γενικά με το πρόγραμμα αυτό το ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ έγινε ένα σύγχρονο ολοκληρωμένο θεωρητικό και πρακτικό εργαστήρι μάθησης για το περιβάλλον και πολιτισμού. Η πλούσια δράση και η περιβαλλοντική ευαισθησία όλων των μαθητών ήταν αρκετά εντυπωσιακή λόγω των πολλών προβληματισμών που αναπτύχθηκαν.

Επίσης σημαντικός ήταν ο αντίκτυπος των αποτελεσμάτων του προγράμματος στην τοπική κοινωνία για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης με την έκδοση ειδικών εντύπων (εφημερίδα και βιβλίο βοτάνων) και με τις σχετικές δημοσιεύσεις στον τοπικό και περιοδικό τύπο (εφημερίδα "ΗΧΩ" και περιοδικό "ΧΟΡΟΣΤΑΣΙ") καθώς και με τις εκθέσεις ζωγραφικής, φωτογραφίας και περιβαλλοντικής αφίσας και τους σχετικούς πίνακες που αναρτήθηκαν στο Σχολείο. Επίσης ιδιαίτερη ικανοποίηση δημιουργήθηκε στους γονείς των μαθητών από την αλλαγή των διατροφικών συνθηκών των παιδιών τους και την αλλαγή των στάσεων και των συμπεριφορών τους απέναντι στο περιβάλλον λόγω της βιωματικής απόκτησης γνώσεων στο πεδίο εργασίας.

8. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- Να ενταχθεί το Άλσος Βεΐκου στο σχολικό πρόγραμμά τους ως χώρος άθλησης, περιπάτου και αναψυχής.
- Να ενταχθούν στην καθημερινή διατροφή τα φρούτα και τα βότανα.
- Να παροτρυνθούν όλοι οι μαθητές για την εφαρμογή του Δεκάλογου του καλού επισκέπτη του Άλσους για την υιοθέτηση από όλους φιλικών στάσεων και συμπεριφορών ως προς το περιβάλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Θεοφιλίδης Χρ. (2002), *Διαθεματική προσέγγιση της διδασκαλίας*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα.
2. Καλαϊτζίδης Δ., Ουζούνης Κ. (2000), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Θεωρία και Πράξη*, εκδ. Σπανίδη, Αθήνα.
3. Κουτσελίνη Μ., Θεοφιλίδης Χρ. (1998), *Διερεύνηση και συνεργασία για μια αποτελεσματική διδασκαλία*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα.
4. Ματσαγούρας Η. (2002), *Διαθεματικότητα στη σχολική γνώση*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα.
5. Ματσαγούρας Η. (2003), *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα.
6. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2002), *Ειδικό αφιέρωμα στην διαθεματικότητα, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών θεμάτων*, Αθήνα.
7. Φλογαΐτη Ε. (2003), *Σχεδιασμός και παραγωγή παιδαγωγικού υλικού για την περιβαλλοντική εκπαίδευση, Πρακτικά Πανελληνίου Συμποσίου*, εκδ. Λιβάνη, Αθήνα.
8. Χρυσοστομίδου Φ. (2002), *Άνοιγμα του Σχολείου στην κοινωνία. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση ως μέσον εκσυγχρονισμού της σχολικής πράξης στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα, Πρακτικά Συνεδρίου*, επιμ. Παπαδημητρίου Βασιλική, Λάρισα.
9. Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, (2003), *Μαθαίνω για τα δάση*, Αθήνα.
10. ΚΠΕ Αργυρούπολης, (1997), *Το δάσος, το περιαστικό πράσινο*, Αργυρούπολη.
11. Σφήκα Γ. (1995), *Εθνικοί δρυμοί και άλλες προστατευόμενες περιοχές*, εκδ. Παττάκη, Αθήνα.
12. *Φυσικά, Ερευνά και Ανακαλύπτω*, Ε' και ΣΤ' τάξης δημοτικού Σχολείου, ΟΕΔΒ.
13. *Η Μέθοδος Project Frey*, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
14. *Περιβαλλοντική εκπαίδευση στο Δ.Σ.* εκπ'κό πακέτο, WWF.